

Макаренко М. М. Понятие и особенности управленческих решений в органах государственной налоговой службы Украины. – Статья.

Выполнено усовершенствование теоретических и практических основ функционирования управленческих решений в органах государственной налоговой службы Украины путем анализа состояния научной разработанности проблемы управленческих решений в теории государственного управления и административно-правовой науке; уточнения значения, особенностей и системы органов государственной налоговой службы Украины и их должностных лиц, как субъектов подготовки, принятия и реализации управленческих решений; формулирования авторского понятия управленческих решений в органах государственной налоговой службы Украины и определения их особенности

Ключевые слова: понятие, особенности, управление, органы государственной налоговой службы Украины.

Makarenko M.M. Concept and features of administrative decisions in bodies of the state tax service of Ukraine. – Article.

Improvement of theoretical and practical bases of functioning of administrative decisions in bodies of the state tax service of Ukraine by the analysis of a condition of a scientific readiness of a problem of administrative decisions in the theory of the government and an administrative-legal science is executed; specifications of value, features and system of bodies of the state tax service of Ukraine and their officials, as subjects of preparation, acceptance and realization of administrative decisions; formulations of author's concept of administrative decisions in bodies of the state tax service of Ukraine and definition of their feature

Keywords: concept, features, management, bodies of the state tax service of Ukraine.

УДК 331.105.441:331.105.444

Мамедова Р.
асpirантка Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля

ЗМІСТ ЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ ПРОФСПІЛОК В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті досліджено зміст захисної функції професійних спілок, визначені особливості статусу профспілки з огляду їх прав та обов'язків. Виявлені недоліки правового регулювання, які впливають на зменшення рівня захисту працівників профспілками. Запропонована класифікація елементів статусу профспілок згідно з об'єктом захисту.

Ключові слова: профспілки, трудо-правовий статус, захисна функція професійних спілок, права та обов'язки профспілок.

Реформування трудових відносин, та системи захисту трудових прав, що відбувається на сучасному етапі, неможливе без переосмислення ролі та місця у цьому професійних спілок — одного з ключових суб'єктів трудового права. Важливість правозахисної діяльності профспілок обумовлена тим, що в умовах проведення радикальних ринкових реформ зростає необхідність посилення захисту прав працівників як найбільш слабкої та уразливії сторони трудових правовідносин. У зв'язку з цим відбувається трансформація місця і ролі профспілок у системі захисту соціально-трудових відносин як організацій, традиційно створених працівниками покликаних за своєю природою представляти та захищати права і законні інтереси найманіх працівників.

Демократизація України, використання світових стандартів захисту прав і свобод людини й громадянства, прагнення України стати повноправним учасником світової спільноти роблять наукові дослідження з проблем діяльності профспілок надзвичайно актуальними і суспільно значущими. Тому аналіз місця профспілок в системі правового захисту трудових прав найманіх працівників має важливі теоретичне і практичне значення, що обумовлює актуальність дослідження функцій профспілок у сфері захисту соціально-трудових прав працівників в умовах ринкової економіки.

Правозахисна ліяльність профспілок була досліджена в працях багатьох вчених, зокрема таких представників науки трудового права, як Лазар Л.І., Александров М.Г., Андреєв В.С., Бандурка О.М., Венедиктов В.С., Гац В.Я., Гнізбург Л.Я., Жернаков В.В., Пашерстник А.Є., Хуторян Н.М., Шебанова О.Л., та ін. Проте, пізнавальна на численність досліджень, присвячених різним аспектам діяльності профспілок у реалізації й захисті прав працівників, їх ліяльність і правове регулювання сьогодні не має достатнього наукового обґрунтування. Це приводить до недостатнього рівня ефективності правового регулювання діяльності профспілок.

Право всіх трудящих за своїм вибором створювати організації, а також вступати до них з метою захисту своїх інтересів передбачено ще Конвенцією № 87 про свободу асоціацій і захисту права на організацію, що була прийнята у 1948 р. Міжнародною організацією праці [1]. Це право знайшло своє відображення і в ч.3 ст. 36 Конституції України, яка проголосує: «Громадян мають право на участь у професійних спілках з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав та інтересів» [2].

Право на об'єднання у профспілки включає: право працівників без будь-якого дозволу державних органів створювати за своїм вибором профспілки, вступати до них та виходити з них на умовах і порядку, визначеному їх статутами; право обирати своїх представників для захисту інтересів членів профспілки, брати участь у внутрішньому житті організації; право вільно здійснювати профспілкову діяльність. Це право отримало своє легальне закріплення у ст. 6 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 р. № 1045-XIV [3].

Як зазначає І. Я. Кисельов, право на об'єднання у профспілки є одним з найважливіших у цивілізованому суспільстві, а його реалізація — показник існування в цьому демократії. Профспілкова свобода перелічується політичної

фінансову незалежність профспілок від держави, політичних партій, підприємців, церкви, що, як правило, ретельно перевіряється при державній реєстрації профспілок у країнах з ринковою економікою [4.с. 59.].

Однак з найважливіших функцій профспілок є функція забезпечення захисту соціально-трудових прав працівників. На думку Нікфорова В.Ю., захисна функція профспілок, їх права та обов'язки у сфері захисту працівників є складовою більш загального, ширшого поняття, яке включає в себе весь комплекс законодавчо закріплених прав та обов'язків [5]. Цей комплекс вітвірює законодавчу закріплене положення профспілок у сфері праці, тобто трудоправовий статус, який, в свою чергу, являє собою загальну міру юридичних можливостей, служить джерелом всіх суб'єктивних прав і обов'язків профспілкових органів у трудових правовідносинах. Таким чином, вважаємо, що захисна функція профспілки залежить від її трудо-правового статусу.

З погляду вироблення ефективної моделі трудової правосуб'ектності професійних спілок, вартим уваги є питання забезпечення узгодженості законодавства щодо діяльності професійних спілок. Адже та обставина, що сьогодні у цій сфері діє близько десяти законів, зокрема, базові: Закон України «Про професійні спілки, їхні права та гарантії діяльності». Кодекс законів про працю України, – не сприяє ефективній роботі профспілок, завдає труднощів у застосуванні вказаних актів на практиці.

З огляду на вищезазначене, слід вказати, що в основі конструктивної моделі трудової правосуб'ектності профспілок має лежати вироблення оптимальних підходів до здійснення ними захисної функції. Захисна функція, як назначається в юридичній літературі, спрямована на захист індивідуальних і колективних прав та інтересів найманіх працівників при виникненні, зміні та припиненні працівовідносин, в яких вони вступають [6.с.11-12].

Створення трудо-правового статусу профспілок характеризується обсягом закріплених за ними юридичних можливостей. Загальнівідомо, що у статусі суб'єктів права, у тому числі профспілок, входять юридичні права та обов'язки. Права й обов'язки профспілок у сфері праці мають особливості: по-перше, юридичні обов'язки прямо не покладаються державою на профспілки, вони виникають із захисної функції цієї громадської організації, спираються на її статут і зв'язані з правами. У результаті надані профспілкам права одночасно сизначають і їх обов'язок. Це – особлива юридична категорія права-обов'язку, де право і зобов'язання знаходяться в нерозривній єдиності; по-друге, це обов'язок не перед державою, а перед працівниками, чи інтереси профспілки новинні представляти і захищати; по-третє, юридичні обов'язки профспілок полягають у необхідності реалізації наданих їм прав. Інакше вони не зможуть захищати працівників; по-четверте, виконання такого роду обов'язків забезпечується, насамперед, силою суспільного, морального (внутрішньопрофспілкового) впливу[7, с 17-21].

Права профспілок можливо класифікувати за наступними групами: права щодо встановлення на виробничому, регіональному, галузевому, державному рівнях колективних умов праці; права в галузі застосування чинного законодавства про працю; права щодо контролю за додержанням трудового законодав-

ства. Всі виділені нами групи прав спрямовані на реалізацію захисної функції профспілок. Так, профспілкові органи здійснюють контроль за дотриманням колективного договору; дають згоду на звільнення працівників з ініціативи власника. Роботодавець зобов'язаний узгодити з профкомом правила внутрішнього трудового розпорядку, який у подальшому підлягає затвердженю трудовим колективом. З профкомом підприємства мають бути також узгоджені графіки змінності, відпусток, введення підсумованого обліту робочого часу. Всі ці права профспілка є ітогом захисної функції та складають певну систему.

Недоліком правового регулювання системи захисних прав та обов'язків профспілок є нечітке розмежування цих юридичних можливостей та зобов'язань, що створює на практиці правові колізії.

Пропонуємо права профспілок, спрямовані на реалізацію захисної функції, поділити на наступні групи ; права у сфері оплати праці, охорони праці, соціального захисту, права у сфері укладання індивідуальних трудових договорів(контрактів) та встановлення умов праці, в сфері укладання колективних договорів та інших актів соціального партнерства. Зроблена та законодавчо закріплена таким чином класифікація дасть змогу конкретизувати способи захисту трудових прав профспілками, розмежувати їх та високемити захисну та представницьку функції.

Виходячи з вище наведеної класифікації, можна високемити конкретні права профспілок згідно з об'єктом захисту. Умови оплати праці на підприємствах, де не укладається колективний договір, власник зобов'язаний погодити з профспілковим органом; заходи захочення застосовуються власником спільно або за погодженням з профкомом. Законодавство містить й інші права профспілок у сфері оплати праці відносин, які дають змогу реалізувати захисну функцію профспілки . Профспілки здійснюють громадський контроль за виплатою заробітної плати. Профспілки мають право на проведення незалежної експертизи умов праці, а також об'єктів виробничого призначення, що проектиуються, будуються чи експлуатуються, на відповідність їх нормативно-правовим актам з питань охорони праці, брати участь у розслідуванні причин нещасних випадків і профзахворювань на виробництві та давати свої висновки про них.

Щодоправу сфері укладання індивідуальних трудових договорів(контрактів) та встановлення умов праці, наприклад, одним зі способів захисту прав працівника є положення Кодексу законів про працю, коли для зауваження працівників до надурочної роботи, роботи у вихідні дні власник зобов'язаний отримати згоду профкому. Право профспілки – дати таку згоду чи ні. Згідно з запропонованою нами класифікацією, це право треба віднести до групи прав по встановленню умов праці. Виборні органи первинної профспілкової організації (профспілковий представник) мають право вимагати розривання трудового договору (контракту) з керівником підприємства, установи або організації, якіо вин порушує законодавство про працю, про колективні договори та угоди.

Стосовно сфері укладання колективних договорів та інших актів соціального партнерства , профспілки здійснюють контроль за виконанням колективних договорів, угод. У разі порушення роботодавцями, іх об'єднаннями, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування умов колективного

договору, угоди профспілки та їх об'єднання мають право направляти ім нотація про усунення цих порушень. У разі відмови усунути порушення або несвоєства згоди у заданий термін профспілки мають право оскаржити неправомірні дії або бездіяльність посадових осіб до суду.

У сфері соцального захисту доцільним є сказати про такі права як, у разі загрози життю або здоров'ю працівників профспілки мають право вимагати від роботодавця негайного припинення робіт на робочих місцях, виробничих дільницях, у цехах та інших структурних підрозділах або на підприємстві в цілому на час, необхідний для усунення причин загрози життю або здоров'ю працівників.

Ліквідація, реорганізація підприємств, зміна форм власності або часткове зупинення виробництва, що тягнеться за собою скорочення чисельності або штату працівників, погіршення умов праці, можуть здійснюватися тільки після зачасного надання профспілкам інформації з цього питання, відносячи інформацію про причини майбутніх звільнень, про кількість і категорії працівників, яких це може стосуватися, протягом проведення звільнення. Роботодавець не пізніше трьох місяців з часу прийняття рішення проводить консультації з профспілками про заходи щодо запобігання звільненню чи зведення їх кількості до мінімуму або пом'якшенню несприятливих наслідків будь-якого звільнення.

У зв'язку з запропонованою нами класифікацією, слухнуто е позиція Н.Б. Болотіної, яка вважає, що досить актуальним є питання майнової відповідальності профспілок за виконання своїх обов'язків, визначення фінансових джерел для такої відповідальності. У законодавстві країн Європи, СНІА, де профспілковий рух набув визнання, передбачаються обов'язки профспілок, а також майнова відповідальність за рахунок коштів профспілкових органів. Крім того, передбачається також адміністративна і кримінальна відповідальність профспілкових функціонерів [8, с.616].

Запропонована в трудовому законодавстві України конструкція повноважень професійних спілок у формі лише прав, а не обов'язків, у повній мірі не дозволяє стверджувати, що вони є ефективним механізмом захисту прав своїх членів, оскільки професійна спілка може, за таких обставин, або стати на сторону працівника, або відмовити у його захисті. Такий підхід підеює активну участь професійних спілок у вирішенні соціальних питань, як на рівні держави, територіальних громад, так і на місцевому виробничому рівні. До того ж не слід забувати, що сьогодні професійні спілки, попри задекларовану на законодавчому рівні самостійність та незалежність, фактично є залежними від роботодавця, оскільки фінансуються, по суті, згідно ст.ст. 42–44 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», за його рахунок.

Для розвитку та здійснення цієї функції, трудові правосуб'єктність профспілок має враховувати таке. По-перше, варто встановити не право профспілок захищати трудові права своїх членів, які у юридичній літературі трактуються як, однаково, і їхній обов'язок [9, с.117], а виключно обов'язок. Це дуже важливо, оскільки у практичному сенсі право означає, що професійна спілка може або захищати або не захищати трудові права своїх членів. По-друге, носити незалежність професійних спілок від держави, органів місцевого самоврядування та роботодавців, у зв'язку з чим вартий уваги є досвід деяких країн з ринковою

економікою (наприклад, СНІА, Данії тощо). Трудове законодавство цих країн забороняє включати до складу профспілки осіб, котрі належать до адміністрації (навіть найменшої ланки), оскільки в такому разі діяльність профспілок стає неефективною і перетворюється на декларацію. По-третє, сучасну модель трудового правосуб'єктності професійних спілок варто було б закріпити у проекті Трудового кодексу, що дало б змогу уникнути законодавчіків непорозумінь і виробити єдині підходи до системи їхніх прав, обов'язків та гарантій діяльності.

З позиції забезпечення ефективних механізмів здійснення профспілками захисної функції, донішнє було б на законодавчому рівні закріпити запропоновану нами класифікацію прав та обов'язків профспілок, пов'язаних з захистом трудових прав. Це дозволить більш чітко конкретизувати групи повноважень профспілок у різних сферах трудових відносин та посилити рівень захисту працівників. Також потребуєрегулювання питання щодо встановлення не тільки прав, а й обов'язків профспілок у захисній сфері, а відповідно й відповідальності.

Література

1. Конвенции и рекомендации, принятые Международной конференцией труда с 1919 по 1966 г. — Женева, 1966.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Голос України. 2002 р. №12
3. Про професійні спілки, іхні права і гарантії діяльності. — Закон України від 15 вересня 1999 року.
4. Киселев И. Я. Трудовое право в условиях рыночной экономики: опыт стран Запада. — М., 1992. — С. 59.
5. Нікфоров Веніамін Юрійович. Захист профспілками соціально-трудових прав працівників в умовах ринкової економіки (теоретично-правовий аспект): дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національний ун-т внутрішніх справ. — Х., 2005.
6. Циганчук А. Н. Професійні спілки як суб'єкти трудового права. Автореф. дис. канд. юрид. наук. Х.: 2004. — 1999. — № 45. — Ст. 397. 20 с.11-12
7. Профспілковий рух і сьогодення «Зеркало недели» № 10 2003р.
8. Болотіна Н. Б. Трудое право України. Пілручник. — 3-тє вид., стер. — К: Вікар, 2005. — 725 с.
9. Прокопенко В. І. Трудое право України. Х: Консул.видавництво.— 2003.— 108 с. 2000. — 480 с. с. 117

Мамедова Р. Содержание защитной функции профсоюзов в условиях рыночной экономики. — Статья.

В статье исследовано содержание защитной функции профессиональных союзов, определены особенности статуса профсоюза, из рассмотрения их прав и обязанностей. Выявлены недостатки правового регулирования, которые влияют на уменьшение уровня защиты работников профсоюзами. Предложения классификации элементов статуса профсоюзов согласно объекту защиты.

Ключевые слова: профсоюзы, трудо-правовой статус, защитная функция профессиональных союзов, права и обязанности профсоюзов.

Mamedova R. Contents protective functions of trade unions in conditions market economy – Article.

The article examined the content of the protective function of trade unions, determined cheni especially given the status of trade unions of their rights and responsibilities. Identified shortcomings of legal regulation affecting the reduction of protection of trade unions. The classification of elements of the status of trade unions in accordance with the object of protection.

Keywords: unions labor, legal status, the protective function of trade unions, the rights and duties of trade unions.

УДК 342.413

**Маринів І.І.,
асpirантка кафедри міжнародного права та
державного права зарубіжних країн
НЮДУ ім. Я. Мудрого**

**КОНСТИТУЦІЙНИЙ ТРИБУНАЛ В РОЗУМІННІ
СТ. 10 ТА СТ. 173 КОНСТИТУЦІЇ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА**

У статті досліджуються проблеми правової природи Конституційного Трибуналу Республіки Польща, аналізуються погляди вчених, обґрунтуються висновки, відповідно до яких Конституційний Трибунал визначається як судовий орган та орган підлітин правом здійснювати правосуддя.

Ключові слова: Конституційний Трибунал Республіки Польща, орган судової влади, правосуддя, компетенція Конституційного Трибуналу Республіки Польща.

Дедалі частіше у правовому середовищі польських та українських теоретиків та конституціоналістів розглядаються питання пов'язані з правою природою Конституційного Суду (Трибуналу), його місця та ролі в правовій державі, висловлюються практичні рекомендації щодо реформування діяльності єдиного органу конституційної юрисдикції відповідно до європейських демократичних стандартів.

Досвід конституційного будівництва Республіки Польща є корисним для України, адже Польща, яка входила раніше до так званого «соціалістичного табору», за досить невеликий проміжок часу успішно провела числену реформу, що дозволили їй зробити важливі кроки у демократичному будівництві і стати членом Європейського Союзу.

Метою цієї статті є аналіз правової природи Конституційного Трибуналу Республіки Польща.

Адже вказане питання уже багато років є предметом дискусії в польській правовій доктрині.

Г. Кельзен, як засновник концепції європейської моделі конституційного правосуддя, говорив, що для збереження принципу рівноваги політичних сил в республіканській демократії, краще за все розглядати його не як поділ влади, а як її розподіл, для можливості взаємного контролю однієї влади за іншою. Це важливо не тільки для того, щоб завадити надмірній концентрації влади в руках одного органу, а і для того щоб гарантувати правомірність функціонування різних органів. Таким чином, інститут конституційної юстиції не знаходиться в протиріччі з принципом розподілу влад, а навпаки є його ствердженням [1, с. 6].

У 1985 році, був створений Конституційний Трибунал Республіки Польща, але польські правники не відносили його до органів судової влади, оскільки в той час у польській правовій системі ще не діяв принцип розподілу влад. Розділ IV Конституції Польської Народної Республіки 1952 року, закріпив положення про Вищу Контрольну Палату, Конституційний Трибунал, Державний Трибунал, Омбудсмена та Національну Раду Радіо і Телебачення, виходячи з чого Конституційний Трибунал відносився до органів державного контролю, а не органів судової влади. Творці конституційної новели тоді назначали, що Конституційний Трибунал являє собою «особливий орган з контролючими функціями» більшій на своїй природі до органів державного контролю аніж до органів правосуддя [4, с. 32].

Так звана Мала Польська Конституція 1992 року, також не відносилася Конституційний Трибунал до органів судової влади, що призводило до хібного на наш погляд переконання, що цей орган повинен бути приписаний до якоїсь четвертої гілки влади і це найчастіше вказувало на так звану контрольну владу.

Ситуація змінилася із прийняттям 2 квітня 1997 року Конституції Республіки Польща. На відміну від попередніх Конституцій, вона чітко і однозначно визначила, що судову владу здійснюють суди і трибунали (ст. 10 Конституції). При цьому вони утворюють «владу відокремлену і незалежну від інших влад» (ст. 173 Конституції), а отже одну і ту ж владу, а не дві самостійні гілки влади з відмінним характером устрою. Вказане є наслідком прийняття польським законодавством концепції більш широкої судової влади, яку в структурному аспекті здійснюють два види органів: суди і трибунали.

Віднесення Конституційного Трибуналу до органів судової влади в світлі такого правового регулювання тепер вбачається безспірним. Однак в польській правовій доктрині ще досі існують погляди, які ґрунтуються на положеннях розділу IV Конституції 1952 року. Прихильником саме такої точки зору являється Й. Ежинський, який припускає, що діяльність Конституційного Трибуналу є особливою формою контролю (конституційного контролю), а оскільки контролю не є «правосуддям», то і орган, який його здійснює не може бути віднесенений до органів судової влади, так як умовою віднесення є саме здійснення правосуддя [5, с. 92].

Віднесення Конституційного Трибуналу до органів державного контролю без сумніву в попередньому правовому регулюванні мало своє обґрунтування. Однак тепер, в світлі змісту ст. 10 та ст. 173 Конституції Республіки Польща з даним поглядом важко погодитися. Таким чином в польській правовій доктри-